

VJERAN SVJETLIČIĆ*, ANTE DUJMOVIĆ**, DEAN SAVIĆ***

Međunarodna policijska suradnja u suzbijanju krijumčarenja oružja: Operativna akcija "Viking" (studija slučaja)

Sažetak

Međunarodna policijska suradnja vrijedan je alat u borbi protiv svih vrsta kriminala s međunarodnim elementima. Ta je suradnja posebice značajna u borbi protiv različitih oblika organiziranog kriminala i terorizma, pri čemu je ključno presijecanje krijumčarskih kanala kojima se transportira oružje. Analizom Operativne akcije "Viking" potvrđena je teza prema kojoj je policijska suradnja na međunarodnoj razini koristan alat koji je istražiteljima na raspolaganju u složenijim istraživanjima. U konkretnom slučaju s izraženim elementom inozemnosti ta suradnja rezultirala je uspješnim završetkom kriminalističkog istraživanja krijumčarenja oružja. Tijekom spomenutog istraživanja korišteni su različiti kanali međunarodne policijske suradnje. Deduktivnom metodom i studijom slučaja izdvojeni su oni koji su se pokazali najdjelotvornijima: suradnja ostvarena posredstvom policijskog časnika za vezu, suradnja utemeljena na bilateralnim ugovorima između država, te izravna "neformalna" suradnja između policijskih službenika uključenih u pojedine faze kriminalističkog istraživanja.

Ključne riječi: *međunarodna policijska suradnja, krijumčarenje oružja, policijski časnik za vezu, Interpol, Europol.*

* Vjeran Svjetličić, policijski službenik Službe organiziranog kriminaliteta, Sektor kriminalističke policije, Policijska uprava zagrebačka.

** Ante Dujmović, predavač na Policijskoj školi "Josip Jović", Policijska akademija MUP RH.

*** Dean Savić, voditelj Službe organiziranog kriminaliteta, Policijski nacionalni ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, MUP RH.

1. UVOD

Organizirani je kriminal, kao i terorizam, već dugi niz godina prepoznat kao vrlo velika prijetnja sigurnosti na međunarodnoj razini. To je nakon brojnih rasprava na političkim, znanstvenim i stručnim forumima rezultiralo donošenjem mnogih dokumenata u kojima se tu pojavu pokušalo definirati, te su predložene mjere potrebne za njezino uspješno suzbijanje. Republika Hrvatska se aktivno uključila u navedene procese te je novopronađena rješenja implementirala u vlastito zakonodavstvo.

Jedan od bitnih mehanizama za suzbijanje organiziranog kriminaliteta, kao i svih oblika kriminala s međunarodnim karakterom, jest uspostava kvalitetne suradnje policijskih i pravosudnih tijela. To je u današnje vrijeme brze globalizacije, razvoja modernih tehnologija i otvaranja granica izazov zbog velike mobilnosti organiziranog kriminala. Međutim, pobrojani uvjeti istodobno olakšavaju policijsku suradnju. Ta se suradnja može odvijati na globalnoj, regionalnoj ili bilateralnoj razini, a na svakoj od tih razina razvijeno je više kanala preko kojih se ona može ostvarivati. Uzimajući u obzir prednosti i nedostatke pojedinih kanala, za postizanje krajnjeg cilja kriminalističkog istraživanja vrlo je važno odabrati onaj koji najviše odgovara. Pri tome je potrebno voditi računa o njegovoj sigurnosti/povjerljivosti, te o vremenskom aspektu/operativnosti, odnosno brzini komunikacije koju je moguće postići.

U skladu s navedenim, za potrebe analize najpogodnijih kanala međunarodne policijske suradnje u složenijim slučajevima, odabrana je Operativna akcija "Viking". Nju je provela Policijska uprava zagrebačka u suradnji s policijskim tijelima više europskih država. Kriminalističko istraživanje provedeno je od kraja 2007. do sredine 2008. godine kako bi se identificirali i kazneno procesuirali članovi međunarodne kriminalne skupine koja se na području Švedske, Bosne i Hercegovine i Hrvatske bavila pribavljanjem, izradom, distribucijom i zlorabom eksplozivnih naprava i drugih vrsta vatrenog oružja. Analizom je obuhvaćen spis Odjela organiziranog kriminaliteta Policijske uprave zagrebačke koji se vodi pod brojem 511-19-12/2-33/3-K-906/08.

Prije analize spomenute operativne akcije potrebno je definirati, odnosno kratko opisati ključne pojmove koje ova studija slučaja obuhvaća: međunarodna policijska suradnja i krijumčarenje oružja.

1.1. Međunarodna policijska suradnja

Prema Gluščiću (2012: 108) međunarodna policijska suradnja je ukupnost svih aktivnosti u međunarodnom okružju kojima je cilj ostvarivanje "sigurnosti". Ta se suradnja ostvaruje na tri razine: prihvaćanjem pravnih normi, izgradnjom policijskih organizacija zaduženih za policijsku suradnju te kroz konkretnu suradnju na prevenciji i razjašnjavanju kaznenih djela. Pojam koji je blizak međunarodnoj policijskoj suradnji jest "međunarodna kaznenopravna pomoć". Ona predstavlja skup radnji i mjera koje poduzimaju tijela kaznenog postupka jedne države na zahtjev druge države radi omogućavanja kaznenog progona, suđenja ili izvršenja kazne u nekom kaznenom predmetu (Krapac, 2006: 3).

U skladu s prethodnim definicijama, međunarodnu policijsku suradnju možemo shvatiti kao jedan od administrativnih oblika suradnje između država u borbi protiv kriminala. U

početku se suradnja odnosila na razmjenu informacija o kaznenim djelima i počiniteljima, a u novije vrijeme suradnja u pojedinim slučajevima može biti usmjerena na prikupljanje dokaza za inozemne policijske organizacije pa čak i djelovanje na područjima drugih država radi prikupljanja dokaza, između ostalog i uz uporabu mjera tajnog nadzora.

Oblike međunarodne policijske suradnje moguće je podijeliti prema više kriterija. Pavišić i sur. (2006: 196) drže kako međunarodna policijska suradnja prema prostornom kriteriju može biti univerzalna, regionalna i dvostrana. Kao primjer za univerzalnu suradnju navode se Interpol i Svjetska carinska organizacija (WCO), za regionalnu suradnju Europol i centar SELEC, a za dvostranu brojni bilateralni ugovori. Prema *Uputi o postupanju s predmetima u operativnoj međunarodnoj policijskoj suradnji (prilog 4)* najznačajniji kanali operativne međunarodne policijske suradnje jesu Europol, Interpol, S.I.Re.N.E, SELEC te policijski časnici za vezu. Suradnja na temelju bilateralnih ugovora koje je Republika Hrvatska sklopila s drugim državama o suzbijanju kriminaliteta ili readmisiji, poseban je oblik međunarodne policijske suradnje. Niz aktivnosti protokolarne naravi – pregovori s drugim državama i međunarodnim organizacijama, sklapanje međunarodnih ugovora te usklađivanje zakonodavstva – specifični su oblici međunarodne policijske suradnje za koje je zaduženo više ustrojstvenih jedinica Ministarstva unutarnjih poslova: Služba za europske i međunarodne poslove i prevođenje pri Kabinetu ministra, dvije službe u Samostalnom sektoru za Schengensku koordinaciju i projekte Europske unije, Služba za Schengensku koordinaciju, Služba za projekte Europske unije te Služba za stratešku međunarodnu policijsku suradnju pri Uredu glavnog ravnatelja policije.

Temeljni ciljevi međunarodne policijske suradnje jesu aktivnosti usmjerene na prikupljanje i razmjenu informacija, progon počinitelja kaznenih djela te pribavljanje dokaza. Ti se ciljevi operacionaliziraju kroz poslove Službe za međunarodnu policijsku suradnju u čijem sastavu se nalaze Odjel Interpola, Odjel Europola i Odjel S.I.Re.N.E. Služba za međunarodnu policijsku suradnju djeluje unutar Sektora za potporu kriminalističke policije Uprave kriminalističke policije. Ta je služba središnja nacionalna točka za operativnu međunarodnu policijsku suradnju, iako i druge ustrojstvene jedinice Uprave kriminalističke policije ostvaruju izravne kontakte sa stranim policijskim tijelima u konkretnim slučajevima.

Poseban oblik aktivnosti međunarodne policijske suradnje na implementaciji Schengenskog sporazuma odvija se djelovanjem Uprave za granicu Ravnateljstva policije. Pri Upravi za granicu Služba Nacionalnoga koordinacijskog centra i analize rizika (kao nacionalna točka za razmjenu podataka granične policije) ostvaruje suradnju i neposredno razmjenjuje podatke s Operativno-komunikacijskim centrom policije Ministarstva i centrima drugih državnih tijela, s nacionalnim koordinacijskim centrima zemalja članica Europske unije i s drugim tijelima Europske unije vezano uz nadzor državne granice, posebno FRONTEx-ovim Situacijskim centrom. U Službi pomorske i aerodromske policije Uprave za granicu djeluje Nacionalni pomorski centar za prikupljanje podataka, koji razmjenjuje podatke s operativnim centrima državnih tijela nadležnih za obavljanje poslova na moru, s tijelima susjednih zemalja, zemalja članica Europske unije i s tijelima Europske unije vezano uz nadzor državne granice na moru.

1.2. Krijumčarenja oružja

Pojam zlouporabe oružja u širem smislu podrazumijeva radnje kod kojih se kao predmet kaznenog djela i prekršaja pojavljuju različite vrste legalnog i ilegalnog oružja. Pod oružjem se razumijevaju i eksplozivne tvari čije posjedovanje građanima nije dozvoljeno, te streljivo i dijelovi vatrenog oružja. Radnje kojima se ostvaruje zlouporaba oružja obuhvaćaju njegovo nezakonito izrađivanje, nabavljanje, posjedovanje, držanje, uporabu i trgovanje. Krijumčarenje oružja možemo definirati kao njegovo nezakonito prenošenje s područja jedne države u drugu, najčešće radi prodaje na ilegalnom tržištu. Krijumčarenje oružja jedan je od pojavnih oblika organiziranog kriminala. Vrlo rijetko je krijumčarenje oružja jedina kriminalna aktivnost osoba koje se time bave. Najčešće im je to usputna djelatnost, uz druge oblike organiziranog kriminala poput krijumčarenja vozila, cigareta i droge. Pri tome su krijumčarenje oružja i droge usko povezani. Zabilježeno je više slučajeva razmjene oružja za drogu u odgovarajućoj protivrijednosti.

Vežano uz pravni okvir koji regulira ovaj problem u *Godišnjem izvješću o problematici oružja Službe organiziranog kriminaliteta PNUSKOK-a* (2014: 9) istaknute su kažnjive radnje zlouporabe oružja koje normiraju *Kazneni zakon, Zakon o oružju, Zakon o eksplozivnim tvarima, Zakon o međunarodnim mjerama ograničavanja, Zakon o izvozu i uvozu robe vojne namjene i nevojnih ubojnih sredstava, Carinski zakon* i još neki propisi. *Zakon o oružju* uređuje nabavu, držanje, nošenje, sakupljanje, proizvodnju, popravljanje i prepravljanje, promet, prijevoz oružja, civilna strelišta te ispitivanje i obilježavanje žigom vatrenog oružja te propisuje obveze pravnih i fizičkih osoba u postupanju s oružjem. Osobito su važne odredbe *Kaznenog zakona* u kojem su propisana kaznena djela: nedozvoljeno posjedovanje, izrada i nabavljanje oružja i eksplozivnih tvari (čl. 331.), izrada i nabavljanje oružja i sredstava namijenjenih počinjenju kaznenih djela (čl. 330.) i izbjegavanje carinskog nadzora (čl. 257.). Najznačajniji međunarodni dokument kojim se uređuje područje organiziranog kriminaliteta jest *Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnoga organiziranog kriminaliteta* dopunjena trima protokolima, među kojima se na problematiku oružja odnosi *Protokol protiv nezakonite proizvodnje i trgovanja vatrenim oružjem, njegovim dijelovima i komponentama te streljivom*. (Savić, 2015: 33)

Kompleksnost ove problematike zahtijeva multidisciplinarnost u izučavanju i suzbijanju. *Nacionalna strategija i Akcijski plan za kontrolu malog i lakog oružja* je bio temeljni strateški dokument Vlade Republike Hrvatske na temelju kojeg je bilo ustrojeno Nacionalno povjerenstvo za malo i lako oružje. Članovi povjerenstva bili su predstavnici ministarstava zaduženih za unutarnje poslove, vanjske poslove, poslove obrane, gospodarstva, financija – Carinska uprava, pravosuđe, te dvije državne agencije, Sigurnosno-obavještajne agencija i Agencija Alan. Nedugo nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju procijenjeno je kako više nema potrebe za djelovanjem spomenutog povjerenstva te je raspušteno.

Spomenuta multidisciplinarnost ocrtavala se i u aktivnostima Ministarstva unutarnjih poslova usmjerenim na izvršavanje ciljeva iz spomenute strategije. Stoga je MUP predstavnik svojih ustrojstvenih jedinica za poslove kriminalističke policije, poslove vještačenja, upravne i inspeksijske poslove, materijalno-financijske poslove, poslove prevencije kriminaliteta, poslove odnosa s javnošću i protueksplozijske poslove okupilo u posebnu radnu skupinu. Ta skupina također više nije aktivna nakon prestanka rada povjerenstva na nacionalnoj razini. Središnje tijelo za suzbijanje krijumčarenja oružja je Služba organiziranog kriminali-

teta PNUKOK-a, a na operativnoj razini za tu problematiku zadužene su regionalne službe PNUKOK-a te ustrojstvene jedinice za suzbijanje organiziranog kriminaliteta u policijskim upravama (Oružje – godišnje izvješće za 2013., 2014.).

2. OPERATIVNA AKCIJA "VIKING"

Operativna akcija "Viking" naziv je akcije koju je na području Hrvatske proveo Odjel organiziranog kriminaliteta Policijske uprave zagrebačke u suradnji s drugim ustrojstvenim jedinicama Ministarstva unutarnjih poslova.

2.1. Stanje spisa

Iz arhive Sektora kriminalističke policije Policijske uprave zagrebačke pribavljen je spis Odjela organiziranog kriminaliteta broj 511-19-12/2-33/3-K-906/08. Spis se nalazi u arhivskoj mapi pod nazivom OA "Viking" i pod brojem spisa, a na naslovnoj stranici mape je navedeno da je s predmetnim brojem suriješen spis broj 511-19-12/3-5173/07., dok vezu s predmetom ima još osam spisa kaznenih djela, tri spisa prekršaja i tri klasificirana spisa stupnja tajnosti "vrlo tajno".

U unutrašnjosti arhivske mape temeljnog spisa broj 511-19-12/2-33/3-K-906/08. re-dom se nalaze: jedan omot spisa broj 511-19-12/3-4610/09., omot spisa kaznenog djela broj 511-19-12/2-33/3-K-906/08., omot spisa "općeg" broja 511-19-12/3-5173/07., dva uvezana dijela spisa "općeg" broja 511-19-12/3-5173/07. bez omota spisa, pet omota spisa bez istaknutog broja spisa i osam omota spisa u kojima se nalazi dokumentacija o dokaznim radnjama pretrage koje su poduzete prilikom finalizacije operativne akcije.

Spis broj 511-19-12/3-4610/09. čine jedan dopis Odjela organiziranog kriminaliteta i izvješće policijskog službenika, a na omotu spisa i arhivskoj mapi u kojoj se spis nalazi nije vidljivo je li ovaj broj u vezi ili je suriješen s predmetnim brojem 511-19-12/2-33/3-K-906/08. Analizom sadržaja dopisa i izvješća može se utvrditi poveznica između spomenuta dva broja, odnosno radi se o postupanju prema istim osumnjičenicima. Ako je spis broj 511-19-12/3-4610/09. suriješen s temeljnim spisom broj 511-19-12/2-33/3-K-906/08. to bi trebalo podrazumijevati i određenu zabilježbu na naslovnoj stranici arhivske mape. Omot temeljnog spisa kaznenog djela broj 511-19-12/2-33/3-K-906/08. sadrži popis pismena u kojemu je navedena sva sadržana dokumentacija, što umnogome olakšava njegov pregled i analizu. Najveći dio spisa odnosi se na podnesenu kaznenu prijavu državnome odvjetništvu i tri posebna izvješća kojima se dopunjuje kaznena prijava s većim brojem priloga koji nisu posebno numerirani.

Ocjenjivanju ukupnog stanja spisa ne može se pristupati bez prihvaćanja činjenice da se radi o iznimno opsežnoj dokumentaciji koja se, prema slobodnoj procjeni, sastoji od nekoliko tisuća stranica. Pojedini dijelovi spisa sadrže vrlo općenito načinjene i manjkave popise pismena, bez točnog broja priloga i listova. Bez obzira na nedostatke, sadržani popisi u velikoj mjeri olakšavaju snalaženje u spisu.

2.2. Opis događaja

Oko 15:00 sati 24. studenoga 2007., na Međunarodnom cestovnom graničnom prijelazu Obrežje, policijski službenici slovenske policije izvršili su kontrolu putnika i prtljage autobusa hrvatskih registracijskih oznaka koji prometuje na relaciji Zagreb-Göteborg. U prtljažnom prostoru autobusa pronađena je putna torba sa dvjema eksplozivnim napravama za koju nitko od putnika nije želio priznati da je njegovo vlasništvo. Naknadnim provjerama utvrđeno je da putna torba pripada putniku B. G., državljaninu Švedske.

Eksplzivne naprave su snimljene rendgenskim uređajem, kriminalističko-tehnički obrađene izuzimanjem DNK-brisova. Slovenska policija ih je onesposobila vodenim topom. Prilikom onesposobljavanja eksplozivne naprave su u dobroj mjeri uništene. Međutim, one bi bile neprikladne za forenzičnu analizu da na temelju dobre izravne suradnje djelatnika granične policije nisu deaktivirane maksimalno pažljivo. Naime, nakon što je prva naprava bila uništena tako da kasnije ne bi bila korisna za kriminalističko istraživanje, na hrvatsku molbu pričekalo se s uništenjem druge kako bi se pronašao način da se deaktivira, a da može poslužiti za kasnije forenzično ispitivanje. Tom prilikom primijećeno je kako se naprava sastoji od kućišta na kojem su se nalazili magneti, od plastičnog eksploziva, mobitela, baterijskih uložaka, žica, prekidača za stavljanje naprave u pripremnu fazu te detonatora. Kako po izgledu naprave nije bilo teško zaključiti gdje su se nalazili baterijski ulošci i detonator te da nije bila u funkciji dok prekidač nije bio pomaknut u položaj "0", slovenski pirotehničar je zamoljen da se eksplozivna naprava stavi u putnu torbu i vodenim topom nacilja tako da se deaktivira detonator, a da mobilni uređaj ostane što je moguće više neoštećen. Hrvatskoj molbi je udovoljeno, te je nakon deaktivacije ustanovljeno kako su uništeni dio kućišta i detonator, dok su mobilni uređaj i svi preostali dijelovi ostali netaknuti.

*Slika 1: Eksplozivna naprava prije deaktiviranja
Snimio: Ante Dujmović*

*Slika 2: Prva eksplozivna naprava nakon deaktiviranja
Snimio: Ante Dujmović*

*Slika 3: Vodeni top neposredno nakon uništenja druge eksplozivna naprave
Snimio: Ante Dujmović*

*Slika 4: Druga eksplozivna naprava nakon deaktiviranja
Snimio: Ante Dujmović*

U sklopu provođenja mjera prvog zahvata, izravnom i brzom suradnjom hrvatske i slovenske policije došlo se do saznanja da je naprava izrađena na području Zagreba te da postoji osoba koja bi o tome mogla dati korisne informacije. Ta je osoba pronađena i identificirana iste večeri oko 22 sata. U kontaktu s njom rekonstruirani su mjesto boravka i pravci kretanja osobe kod koje su pronađene eksplozivne naprave. Već sljedećeg jutra, oko 7 sati, prikupljene su osnovne informacije o najvažnijim objektima u kojima su počinitelji boravili, te mjestu gdje su kupljeni mobilni telefonski uređaji korišteni za izradu eksplozivnih naprava. Najvažniji podatak odnosio se na identitet osobe koja je najvjerojatnije bila izravno uključena u izradu, prodaju i krijumčarenje pronađenih naprava. Ta saznanja bilo je moguće pribaviti tek na temelju izravne "neformalne" međunarodne policijske suradnje o kojoj najčešće ne postoje pisani tragovi, već isključivo konkretni rezultati.

Neposredno nakon poduzimanja mjera prvog zahvata, uz slovensku policiju i tužiteljstvo, u kriminalističko istraživanje uključena su i mjerodavna tijela Hrvatske, Švedske te Bosne i Hercegovine. Svaka od navedenih država poduzimala je radnje prema osobama koje su se dovodile u vezu s krijumčarenjem spomenutih eksplozivnih naprava.

Kriminalističkim istraživanjem u Hrvatskoj utvrđeno je kako je I. K., državljanin Bosne i Hercegovine, sa M. Č. T.-om, državljaninom Hrvatske, dogovorio da za pripadnike švedske kriminalne organizacije izradi dvije eksplozivne naprave. U tu svrhu mu je predao jedan kilogram eksploziva te novčani iznos od 500 eura kao nagradu. M. Č. T. po zanimanju je elektroničar koji je 80-ih godina prošlog stoljeća tijekom služenja vojnog roka u JNA prošao diverzantsku obuku i stekao iskustva u izradi priručnih ubojitih sredstava i eksplozivnih naprava. Stečena znanja praktično je koristio i usavršio 90-ih godina tijekom Domovinskog rata. M. Č. T. je izradio dvije eksplozivne naprave u improviziranim plastičnim kutijama s ugrađenim magnetima na njihovom vanjskom dijelu. Svaka eksplozivna naprava sastojala se od oko 500 grama plastičnog eksploziva PEP-500, šest baterijskih uložaka, prerađenog mo-

bilnog telefona i električnog detonatora. Ugrađeni magneti na eksplozivnoj napravi služili su za postavljanje na metalne površine, a eksplozivna naprava se mogla aktivirati slanjem koda DTMF (engl. *Dual-tone multi-frequency signaling*), odnosno nakon uspostave poziva s mobilnim telefonom u eksplozivnoj napravi pritiskom na tipku sa zvjezdicom na telefonu s kojega se zove. Kada je izradio eksplozivne naprave, M. Č. T. ih je predao Z. Č.-u, državljaninu Hrvatske, koji je u dogovoru sa I. K.-om eksplozivne naprave predao B. G.-u, državljaninu Švedske. B. G. eksplozivne naprave je pokušao prokrijumčariti iz Hrvatske u Švedsku, ali ih je pronašla slovenska policija prilikom granične kontrole.

Nakon dovršetka kriminalističkog istraživanja, 25. svibnja 2008. godine, Općinskom državnom odvjetništvu u Zagrebu podnesena je kaznena prijava protiv M. Č. T.-a zbog osnovane sumnje da je počinio kazneno djelo izrade i nabavljanja oružja i sredstava namijenjenih počinjenju kaznenih djela, zbog nedozvoljenog držanja oružja i eksplozivnih tvari i rukovanja općeopasnim tvarima. Kaznena prijava podignuta je i protiv Z. Č.-a i I. K.-a zbog pomaganja u počinjenju kaznenog djela nedozvoljenog držanja oružja i eksplozivnih tvari.

Općinsko državno odvjetništvo u Zagrebu je 17. srpnja 2008. podiglo optužni prijedlog protiv okrivljenika M. Č. T., Z. Č. i I. K. zbog počinjenja spomenutih kaznenih djela. Pravomoćnom presudom Općinskog suda u Zagrebu poslovni broj XXXIII-KO-2168/08 od 27. listopada 2008. godine M. Č. T. je osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 3 (tri) godine, Z. Č. na kaznu zatvora u trajanju od 2 (dvije) godine i 6 (šest) mjeseci, a I. K. na kaznu zatvora u trajanju od 2 (dvije) godine i 10 (deset) mjeseci. M. Č. T. i Z. Č. odslužili su kazne zatvora na koje su osuđeni, dok je za I. K. nakon pravomoćnosti presude raspisana potraga jer je bio nedostupan pravosudnim tijelima Hrvatske.

2.3. Analiza međunarodne policijske suradnje

U ovom dijelu rada bit će analizirana međunarodna policijska suradnja s državama s kojima je ona ostvarena u najvećoj mjeri: sa Slovenijom, Švedskom, te Bosnom i Hercegovinom.

2.3.1. Međunarodna policijska suradnja sa slovenskom policijom

Tijekom večeri 24./25. studenoga 2007. na Međunarodnom cestovnom graničnom prijelazu Obrežje policijski službenici Odjela organiziranog kriminaliteta Policijske uprave zagrebačke obavili su obavijesni razgovor sa B. G.-om u vezi s okolnostima posjedovanja eksplozivnih naprava i njegovim boravkom u Zagrebu.

Iz sadržaja spisa nije vidljivo tko je i na koji način o događaju obavijestio službenike hrvatske policije i je li nakon pronalaženja eksplozivne naprave upućen usmeni zahtjev za međunarodnu policijsku suradnju. U spisu postoji pisani zahtjev Interpola Ljubljana od 25. studenoga 2007. godine za pružanje međunarodne policijske suradnje upućen Interpolu Zagreb i Interpolu Sarajevo. Kod prvog zahtjeva radi se o datumu jedan dan nakon što su policijski službenici Policijske uprave zagrebačke već poduzeli mjere prvog zahvata, odnosno obavili obavijesni razgovor sa B. G.-om. U zahtjevu su navedene bitne činjenice koje je utvrdila slovenska policija, s kojima su službenici hrvatske policije već bili upoznati prilikom

obavljanja obavijesnog razgovora, te su od mjerodavnih tijela Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine tražili dodatne provjere.

Policijska suradnja između Hrvatske i Slovenije može se ostvariti putem Interpola i Europolu, ali ovo područje uređeno je i dvostranim međunarodnim ugovorima. *Ugovor o suradnji između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije u borbi protiv terorizma, krijumčarenja i zlouporabe droga kao i protiv organiziranog kriminala* (čl. 2. st. 1. t. 3.) propisuje suradnju u istragama usklađenim policijskim mjerama uz kadrovsku, materijalnu i organizacijsku potporu, uvažavajući zakone o ekstradiciji i krivično-pravne propise ugovornih stranaka. Uz to, suradnju između dviju država uređuje *Sporazum između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije o prekograničnoj policijskoj suradnji*, gdje se u članku 4. propisuje da policijska tijela ugovornih strana razmjenjuju informacije u vezi s kažnjivim djelima, počinjenim u pograničnim područjima, njihovim osumnjičenim počiniteljima i sudionicima, te u vezi s okolnostima, odnosno načinima počinjenja kažnjivog djela i provedenih mjera. Prema tome, međunarodna policijska suradnja između hrvatske i slovenske policije u konkretnom slučaju mogla je započeti na temelju usmenog zahtjeva slovenskih policijskih službenika na temelju spomenutog ugovora i sporazuma, budući da je postojala potreba za žurnim postupanjem. Sljedećeg dana suradnja je pisanim putem mogla biti uspostavljena i preko Interpola.

Tijekom kriminalističkog istraživanja nastavljena je i međunarodna policijska suradnja. Vezano uz analizu te suradnje pojavili su se određeni problemi zato što se dio korespondencije nalazi u dijelu spisa broj 511-19-12/3-5173/07., a drugi dio se nalazi kao prilog kaznenoj prijavi broj 511-19-12/2-33/3-K-906/08. Drugim riječima, cjelokupna dokumentacija o međunarodnoj policijskoj suradnji u ovom slučaju nije pohranjena na jednom mjestu. Podnesci nisu kronološki poredani čime je posao bio dodatno otežan. Stoga je bila potrebna usporedna analiza sadržaja tih dijelova spisa i pronalaženje dijelova podnesaka koji su vezani za poduzimanje pojedinih radnji u sklopu međunarodne policijske suradnje.

Suradnja sa slovenskim policijskim službenicima nastavljena je odgovorom na njihov zahtjev preko Interpola Ljubljana od 26. studenoga 2007. kada je Odjel organiziranog kriminaliteta Policijske uprave zagrebačke dostavio rezultate izvršenih provjera. Odgovor je poslan 3. prosinca 2007. posredovanjem Odjela organiziranog kriminaliteta Uprave kriminalističke policije. Potom je istim kanalom upućen zahtjev Odjela organiziranog kriminaliteta Policijske uprave zagrebačke od 12. prosinca 2007. godine u kojem se tražila suglasnost slovenske policije za ponovno obavljanje obavijesnog razgovora s osumnjičnikom B. G.-om. U tom zahtjevu pozvalo se na zaključke radnog sastanka koji je sa slovenskom policijom održan 11. prosinca 2007. godine. U spisu nije pronađen pisani podnesak koji bi se odnosio na spomenuti sastanak i donesene zaključke. Pisani odgovor slovenske policije na zahtjev Odjela organiziranog kriminaliteta Policijske uprave zagrebačke također ne postoji u spisu. Traženo odobrenje je očito dobiveno na neki drugi način te je na koncu obavijesni razgovor obavljen 21. prosinca 2007. godine. O tome svjedoči službena zabilješka o obavijesnom razgovoru s osumnjičenim B. G.-om koja je priložena kaznenoj prijavi.

Policijski službenici Odjela organiziranog kriminaliteta Policijske uprave zagrebačke su 31. prosinca 2007., posredovanjem Interpola Zagreb, dostavili odgovor slovenskoj policiji na zahtjev od 25. studenoga 2007., zaprimljen preko Interpola Ljubljana, s rezultatima izvršenih provjera. U odgovoru se poziva na zaključke zajedničkog sastanka održanog 21. prosinca 2007. u službenim prostorijama Policijske postaje Maribor. Kao i ranije, u sadržaju

spisa se ne pronalazi pisani podnesak policijskih službenika Odjela organiziranog kriminaliteta Policijske uprave zagrebačke o sadržaju i zaključcima sa sastanka.

Potrebno je naglasiti kako je u konkretnom slučaju, u skladu s člankom 4. *Pravilnika o načinu postupanja policijskih službenika*, nakon obavljanja policijskih poslova ili primjene policijskih ovlasti bilo potrebno podnijeti pisano izvješće nadređenome policijskom službeniku. Obvezu sastavljanja pisanog izvješća policijski službenik ima i u slučaju usmenog priopćenja. Takva potreba odnosi se i na ostvarivanje usmene komunikacije s pripadnicima stranih policijskih organizacija. Pisana komunikacija u obliku dopisa i e-poruka predstavlja pisani trag, dok je o održanim radnim sastancima i telefonskoj komunikaciji potrebno sastaviti službenu zabilješku, izvješće ili zapisnik. Naime, na radnim sastancima obično dolazi do razmjene saznanja i dokumentacije koja, ovisno o sadržaju, može biti neklasificirana i klasificirana. Isto tako, donose se zaključci o potrebi poduzimanja određenih mjera i radnji. Stoga je nužno u tim situacijama voditi bilješke koje je kasnije potrebno pretočiti u zapisnik ili izvješće. Svrha takvog postupanja je dokumentiranje učinjenog, informiranje rukovoditelja, te omogućavanje naknadne analize. Nedostatak pisanog traga o postupanju u složenijim predmetima, kod kojih se obično poduzima veliki broj mjera i radnji i održava čitav niz sastanaka, rezultira kasnijim otežanim praćenjem tijeka kriminalističkog istraživanja i nemogućnošću cjelovite analize policijskog postupanja.

2.3.2. Međunarodna policijska suradnja sa švedskom policijom

U analiziranom predmetu bitna suradnja ostvarena je sa švedskom policijom i tužiteljstvom, a odvijala se putem nekoliko kanala. S jedne strane, posredna komunikacija ostvarivala se preko nordijskog časnika za vezu za Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku, Crnu Goru, Srbiju i Sloveniju¹ koji je bio stacioniran u Veleposlanstvu Kraljevine Švedske u Beogradu. S druge strane, policijska suradnja ostvarena je putem kanala Interpola. Iz dostupne korespondencije razvidno je kako se komunikacija s nordijskim časnikom za vezu odvijala putem e-poruka, što je definitivno jedan od najbržih načina komunikacije. U prvoj e-poruci, koja datira od 6. veljače 2008., nordijski časnik za vezu zahvaljuje hrvatskim policijskim službenicima na dobroj suradnji tijekom sastanka u Zagrebu koji je održan 25. siječnja 2008. godine. Nažalost, u spisu ne postoji izvješće o sadržaju tog sastanka. Odjel organiziranog kriminaliteta Policijske uprave zagrebačke je 8. veljače 2008., putem Odjela organiziranog kriminaliteta Uprave kriminalističke policije, Interpolu Stockholm dostavio dopis s podacima o kretanju pripadnika švedske kriminalne organizacije u Hrvatskoj. U tom pismu se, kao poveznica, navode dopisi Interpola Stockholm od 3. i 7. prosinca 2007. godine. U ovom slučaju raspoloživa saznanja u pisanom obliku dostavljena su nakon više od dva mjeseca od zahtjeva Interpola Stockholm čime je u velikoj mjeri prekoračen razuman rok za dostavu odgovora, osobito ako se zna da se radi o predmetu u kojem su određene radnje poduzimala tijela kaznenog progona Kraljevine Švedske. Ipak potrebno je imati na umu da se određena komunikacija ostvarivala i usmenim putem, no sadržaj te komunikacije nije sastavni dio spisa.

¹ Ovdje se radi se o programu suradnje policijskih organizacija nordijskih država: Danske, Finske, Islanda, Norveške i Švedske (engl. *The Nordic Police and Customs Co-operation Programme – PTN*) u okviru kojega u pojedine zemlje upućuju časnika za vezu koji zastupa interese tih zemalja u ostvarivanju međunarodne policijske suradnje.

Slijedom korespondencije putem e-poruka između hrvatskih i bosanskohercegovačkih policijskih službenika i nordijskog časnika za vezu, dogovoren je radni sastanak koji je održan 18. ožujka 2008. u Beogradu. Sastanku su nazočili dvojica hrvatskih policijskih službenika, četiri policijska službenika iz Bosne i Hercegovine, dvoje predstavnika švedske policije i tužiteljstva, te nordijski časnik za vezu. Ovaj put, sadržaj komunikacije i doneseni zaključci na sastanku detaljno su zabilježeni u pisanom izvješću. Na sastanku je dogovorena mogućnost neposrednih telefonskih kontakata radi razmjene relevantnih saznanja u realnom vremenu s obvezom naknadnog dostavljanja takvih saznanja pisanim putem. Uz izvješće je priložena dokumentacija s podacima o članovima švedske kriminalne organizacije. Iz izvješća nije jasno o kakvim se točno dokumentima radi, te kada i od koje osobe su pribavljeni.

U nastavku kriminalističkog istraživanja komunikacija sa švedskom policijom i državnim odvjetništvom odvijala se razmjenom saznanja pisanim putem preko nordijskog časnika za vezu i Interpola. Kao dokaz u kaznenoj prijavi protiv M. Č. T.-a, Z. Č.-a i I. K.-a korišteni su podaci o telefonskim kontaktima članova jedne švedske kriminalne organizacije koji su 15. svibnja 2008. dostavljeni uz dopis nordijskog časnika za vezu.

Švedsko državno odvjetništvo je 5. rujna 2008., posredovanjem Interpola, Odjelu organiziranog kriminaliteta Policijske uprave zagrebačke, uputilo pisani zahtjev za pružanje pomoći u kriminalističkoj istrazi u Švedskoj. Zatraženo je da se službenicima švedske policije omogući obavljanje obavijesnog razgovora s okrivljenicima M. Č. T.-om i Z. Č.-om u Hrvatskoj. U to vrijeme M. Č. T. i Z. Č. bili su pritvoreni u Zagrebu i protiv njih je započet kazneni postupak. Odjel organiziranog kriminaliteta Policijske uprave zagrebačke je zatražio, a nadležni raspravni sudac izdao odobrenje za izvođenje iz zatvora i obavljanje obavijesnog razgovora s okrivljenicima. Može se pretpostaviti da su švedski policijski službenici tražene obavijesne razgovore i obavili, iako u spisu ne postoji pisani dokument koji bi to potvrdio.

Dana 25. rujna 2008. Interpol Zagreb je zaprimio zamolnicu švedskoga državnog odvjetništva za ispitivanje osumnjičenika M. Č. T.-a i Z. Č.-a u svojstvu svjedoka pred nadležnim sudom u Hrvatskoj u okviru istrage za pripremu ubojstva u Švedskoj. Zatražena je nazočnost švedskoga državnog odvjetnika, istražitelja i branitelja. Interpol Zagreb je zamolnicu uputio Upravi za međunarodnu pravnu pomoć, suradnju i ljudska prava Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske i o tome obavijestio Odjel organiziranog kriminaliteta Policijske uprave zagrebačke koji je zamolnicu prosljedio nadležnome raspravnom sucu Općinskog suda u Zagrebu. Ta zamolnica predstavlja jedan od oblika "male" međunarodne kaznenopravne pomoći, kojoj je, prema Krapcu (2006: 95), osnovni cilj poduzimanje pojedinih istražnih radnji za račun države moliteljice kako bi se time pomoglo njezinom kaznenom progonu ili istrazi. Uporište za dostavu i zaprimanje zamolnice stranoga pravosudnog tijela putem Interpola postoji u odredbama *Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima* (čl. 6. st. 6. i 7.), prema kojima se zamolbe za međunarodnu pravnu pomoć, u žurnim slučajevima i ako postoji uzajamnost, mogu dostavljati i putem Interpola.

2.3.3. Međunarodna policijska suradnja s bosanskohercegovačkom policijom

U razmjenu relevantnih informacija putem međunarodne policijske suradnje bile su uključene i policijske organizacije Bosne i Hercegovine. Prvi zahtjev bosanskohercegovačkoj policiji upućen je već prvi dan, odmah nakon otkrivanja eksplozivne naprave na sloven-

skome graničnom prijelazu. Interpol Ljubljana istodobno je uputio zahtjev Interpolu Zagreb i Interpolu Sarajevo. I naknadni zahtjevi Interpola Ljubljana i Interpola Stockholm tijekom kriminalističkog istraživanja dostavljani su i Interpolu Sarajevo, što je trebalo biti dovoljno za pokretanje kriminalističkog istraživanja i na području Bosne i Hercegovine.

Iz spisa je razvidno da su policijski službenici iz Bosne i Hercegovine 18. ožujka 2008. u Beogradu sudjelovali na radnom sastanku s predstavnicima policijskih organizacija iz Hrvatske i Švedske, koji je organizirao nordijski časnik za vezu. Iz izvješća o održanome radnom sastanku razvidno je kako je i u Bosni i Hercegovini bilo u tijeku kriminalističko istraživanje nad više osoba povezanih s pronalaženjem eksplozivne naprave na slovenskom graničnom prijelazu.

U spisu se nalazi samo jedan konkretniji dopis koji se odnosi na izravnu međunarodnu policijsku suradnju Hrvatske s Bosnom i Hercegovinom, i to pismo Odjela organiziranog kriminaliteta Policijske uprave zagrebačke od 7. svibnja 2008. godine (radi se o vremenu neposredno prije uhićenja osumnjičenih osoba u Hrvatskoj). I taj dopis je upućen bosanskohercegovačkoj policiji kanalima Interpola. U tom dokumentu poziva se na činjenicu da su policijski službenici iz Bosne i Hercegovine tijekom ranijih sastanaka upoznati s prikupljenim podacima. Detaljnim pregledom sadržaja spisa ne pronalaze se izvješća o vremenu održavanja i sadržaju tih sastanaka. U drugom dijelu dopisa traži se dostavljanje podataka utvrđenih tijekom kriminalističkog istraživanja u Bosni i Hercegovini. Dio spisa broj 511-19-12/3-5173/07, koji se nalazi u omotu spisa s natpisom "Međunarodna suradnja Bosna i Hercegovina" u cijelosti je ispunjen raznim dokumentima policijskih organizacija Bosne i Hercegovine, ali i u ovom slučaju bez popratnog dopisa ili izvješća o tome od koga i kada je pribavljena dokumentacija. Može se pretpostaviti da se radi o dokumentaciji razmijenjenoj na spomenutim operativnim sastancima na kojima nisu vođeni zapisnici.

Kao dokaz u kaznenoj prijavi Odjela organiziranog kriminaliteta Policijske uprave zagrebačke korišten je ispis sa sadržajem SMS poruka s nekoliko bosanskohercegovačkih telefonskih priključaka. Isto tako, prilog kaznene prijave čine zapisnici o ispitivanjima osumnjičenih osoba provedenim u Bosni i Hercegovini. U oba slučaja dokumentacija iz susjedne zemlje pribavljena je i priložena kaznenoj prijavi bez popratnog dopisa ili drugog pismena iz kojega bi bilo jasno kada i na koji način se do nje došlo. I ovdje se vrlo vjerojatno radi o izravnoj, "neformalnoj" međunarodnoj policijskoj suradnji u kojoj je došlo do razmjene relevantne dokumentacije.

Iz analiziranog spisa vidljivo je kako je suradnja između policijskih organizacija Hrvatske i Bosne i Hercegovine bila vrlo intenzivna. Međutim, i u ovom slučaju nije ju moguće detaljnije analizirati zbog toga što uglavnom ne postoje pisana izvješća o obavljenoj komunikaciji telefonskim putem ili zapisnici s radnih sastanaka, što je propust koji se provlači tijekom čitavog kriminalističkog istraživanja.

3. ZAKLJUČAK

Međunarodna policijska suradnja Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske sa stranim policijskim organizacijama u analiziranom spisu odvijala se preko više kanala međunarodne policijske suradnje. Najučinkovitiji i najbrži način suradnje ostvaren je posredstvom nordijskog časnika za vezu u Beogradu. Komunikacija između policijskih službenika u Republici Hrvatskoj i nordijskog časnika za vezu, a potom i između nordijskog časnika za vezu i policijskih službenika u Švedskoj odvijala se e-porukama, koje omogućuju izuzetno brzu razmjenu podataka i pravodobno poduzimanje odgovarajućih mjera i radnji. Ista razina suradnje ostvarivala se neposrednom komunikacijom između policijskih službenika stranih zemalja na radnim sastancima. U spisu ne postoje pisani tragovi o izravnoj komunikaciji s policijskim službenicima slovenske policije, koja je nesumnjivo ostvarena. Temelj za izravnu suradnju su bilateralni ugovori sklopljeni između dviju država. Nepostojanje izvješća i druge dokumentacije u nekim slučajevima je razumljivo zbog same prirode brzog operativnog postupanja. No, to bi trebalo biti izuzetak, a ne pravilo.

Međunarodna policijska suradnja putem Europol a i Interpol a zahtijeva kruću formu, odnosno popunjavanje standardiziranih obrazaca zahtjeva, slanje i primanje zahtjeva i odgovora posredstvom više ustrojstvenih jedinica domaćih i stranih policijskih organizacija, čime u konačnici dolazi do gubitka vremena koje je u složenijim kriminalističkim istraživanjima često dragocjeno.

Izravniji načini komunikacije međunarodnu policijsku suradnju čine učinkovitijom, a istodobno se polaže kvalitetna podloga za zajednički rad u nekim budućim slučajevima. Stoga se u doglednoj budućnosti može očekivati da će Republika Hrvatska, zajedno sa susjednim zemljama s kojima je ne dijeli jezična barijera, slati zajedničke policijske časnike za vezu u pojedine regije Europe ili svijeta za koje se pokaže zajednički interes. Kao primjer za ustrojavanje takvog kanala međunarodne policijske suradnje mogu poslužiti nordijski časnici za vezu.

Naposljetku treba imati na umu da ovoj analiza nije bio cilj utvrđivanje nepravilnosti u postupanju. U radu je upozoreno na određene nedostatke koji su primijećeni u svezi sa stanjem spisa, a oni se u najvećem dijelu odnose na način vođenja dokumentacije i njezino nepostojanje ili nemogućnost njezina pronalaska. Spisi s takvim manjkavostima mogu poslužiti kao dobar primjer prilikom edukacije policijskih službenika. S druge strane, analizirani slučaj je istodobno odličan primjer kako predanost u kriminalističkom istraživanju i nesebična suradnja koja je ostvarena na međunarodnoj razini u konačnici mogu polučiti dobre rezultate u borbi protiv transnacionalnog organiziranog kriminala.

LITERATURA

Knjige

1. Krapac, D. (2006). *Međunarodna kaznenopravna pomoć*. Zagreb: Narodne novine.
2. Pavišić, B., Veić, P., Modly, D. (2006). *Kriminalistika I*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
3. Sačić, Ž. (2001). *Organizirani kriminal – metode suzbijanja*. Zagreb: Informator.
4. Savić, D. (2015). *Organizirani kriminal (ne) prepoznata prijetnja*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.

Članci

1. Gluščić, S. (2012). Pregled međunarodne policijske suradnje u okviru Europske unije. *Policija i sigurnost*, 21 (1), 105-131.
2. Rošić, M. (2006). Međunarodna policijska suradnja kriminalističke policije Republike Hrvatske. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*. 13 (1), 87-126.
3. Rošić, M. (2008). EUROPOL i međunarodna policijska suradnja kriminalističke policije Republike Hrvatske. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*. 15 (1), 205-254.
4. Savić, D., Liker, B., Mendaš, D. (2008). Suzbijanje nedozvoljenog posjedovanja oružja i eksplozivnih tvari: strateško planiranje. *Policija i sigurnost*, 17 (3-4), 181-191.

Zakoni i drugi normativni akti

1. *Kazneni zakon*. Narodne novine 125/11., 144/12.
2. *Nacionalna strategija i Akcijski plan za kontrolu malog i lakog oružja*. Narodne novine 113/09.
3. *Oružje - godišnje izvješće za 2013*. Ministarstvo unutarnjih poslova, Policijski nacionalni ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, Služba organiziranog kriminaliteta, Zagreb, 2014.
4. *Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika*. Narodne novine 76/09.
5. *Uputa o postupanju s predmetima u operativnoj međunarodnoj policijskoj suradnji*. Ravnateljstvo policije, broj: 511-01-91/3-3195/13. od 8. rujna 2014. godine.
6. *Uredba o uredskom poslovanju*. Narodne novine 79/09.
7. *Zakon o eksplozivnim tvarima*. Narodne novine 178/04., 109/07., 67/08. i 144/10.
8. *Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima*. Narodne novine 178/04.
9. *Zakon o oružju*. Narodne novine 63/07., 146/08. i 59/12.

10. *Zakon o potvrđivanju (ratifikaciji) Ugovora o suradnji između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije u borbi protiv terorizma, krijumčarenja i zlouporabe droga kao i protiv organiziranog kriminala*. Narodne novine 13/93.
11. *Zakon o potvrđivanju Sporazuma između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije o prekograničnoj policijskoj suradnji*. Narodne novine 5/03.

Internetski izvori

1. *Hrvatski jezični portal*. http://hjp.novi-liber.hr/index.php?show=search_by_id&id=elhlXhI%3D, 12. 12. 2014.

Summary

Vjeran Svjetličić, Ante Dujmović, Dean Savić

International Police Cooperation in Combating the Smuggling of Weapons: Operative Action "Viking" (case study)

International police cooperation is a valuable tool in the fight against all types of crime with international elements. This cooperation is particularly important in the fight against various forms of organized crime and terrorism, where the efficiency in interception of smuggling routes for weapons is of crucial importance. The analysis of Operative Action "Viking" has proved that police cooperation at the international level is a useful tool for investigators in complex cases. In this particular case with strong international elements this collaboration has resulted in the successful completion of a criminal investigation of arms smuggling. During the above-mentioned research different channels of international police cooperation were used. Deductive method and case study highlighted those which seem to be the most effective, namely: cooperation achieved through a police liaison officer, cooperation based on bilateral agreements between countries, and direct "informal" cooperation between police officers involved in certain stages of criminal investigation.

Key words: international police cooperation, arms smuggling, Police Liaison Officer, Interpol, Europol.